

השפופרת נראה דלא כלום הוא שהרי אין הקול נפסק אלא בהחזרת השפופרת למקומה, אבל מה שהוא אוחז השפופרת ביד לאו מידי הוא קעביד שהרי גם אם יניח את השפופרת מידו עדיין ימשיך הצלצול. וכיון דאתינן להכא נראה דיש לדון שאף גם עיקר החבור אפשר דחשיב רק גרמא כי בשעה שהאדם מוליך באצבעו את החוגה של המספרים אז לא נעשה כלל שום דבר, ורק אח"כ בשעה שהחוגה חוזרת מחמת קפיץ למקומה הקודם אז נעשות ע"י הקפיץ כמה פעולות של חבור והפסקת זרם ומכאן זה נעשה החבור. ומעתה לפי המבואר בסנהדרין ע"ז ב' שאם זרק צרור למעלה וחזר ונפל לארץ והרג פטור, משום דמה שחוזר ונופל לא חשיב כלל כחו ה"נ גם כאן (מסתבר דנד"ד דומה להך דהכא ולא לזורק צרור בכותל וחזרה לאחריה דחייב כמובן) כיון שהחבור נעשה רק ע"י קפיץ שמושך את הטבלה לאחריה יש לומר דחלוק מזורק חץ ע"י קשת, דהתם הכח נעשה ע"י הזורק משא"כ הכא.

אולם במס' שבת ק"כ ב' אמרו: "עשייה הוא דאסור הא גרמא שרי" וכתב הרמ"א בס"י של"ד סעיף כ"ב משמיה דהמרדכי שאין להקל אלא במקום פסידא. מ"מ נראה דאפשר שכל זה דוקא בדאורייתא ולא בדרבנן, ודכוותה מצינן לענין בטול כלי מהיכנו שאסור משום סותר או בונה ואפ"ה כתב המג"א בס"י רס"ה סק"ב בשם המהרי"ל: "וכתב המהרי"ל דישים כלי מבעוד יום תחת השלחן ובשבת אחר האכילה יסיר השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר דהא אפי' גרם כבוי שרי כ"ש גרם בטול כלי מהיכנו, ואע"ג די"א דוקא במקום פסידא כמ"ש ס"י של"ד סק"ב מכל מקום דעתי נוטה להתיר". ועיין שם במחצית השקל שמבאר דעת המג"א דרק בגרם כבוי דעיקרו מן התורה הוא דמחמירנן, מה שאין כן בדבר שעיקרו דרבנן יש להקל אפי' שלא במקום פסידא. (אע"ג דמשמע שרק אם נתן הכלי מערב שבת הוא דשרי אבל בשבת עצמה אסור ליתן הכלי תחת השלחן על דעת שיסיר אח"כ השלחן אע"ג שהוא רק גרמא, אך אפשר דשאני ביטול כלי מהיכנו דכל עיקרו אינו אלא גרמא לבטל את הכלי מהיכנו לאחר זמן ע"י שהתנגולת תטיל לתוכו ביצתה וצ"ע). וכיון שכן היה נראה לכאורה דה"ה נמי השמעת קול מותר שפיר לכתחילה ע"י גרמא, אך ממ"ש הפוסקים לענין שעון המצלצל בשבת דאי לאו דכו"ע

ידעי שרגילין להעמידו מערב שבת היה אסור משום חשש שמא יחשדוהו שהעריך אותו בשבת ועבר איסורא דהשמעת קול שיר (כי דבריהם שם הם באופן שהשעון משמיע ממש קול שיר ולא סתם קול הברה בעלמא) משמע שאף גרם השמעת קול נמי אסור. ומצאתי שכן מוכיח גם מהרי"א אסעד באו"ח סי' ע"ד עי"ש. וטעם הדבר נראה משום דמצד הסברא הרי שיך שפיר החשש של שמא יבוא לתקן גם אם הכלי שיר ערוך מאתמול והוא מגנן בשבת מאליו וכדכתבנן לעיל מהערוך השלחן, אלא שאעפ"כ כתבנו שבוה אין דבריו נראין משום דלא גזרו רבנן כי אם בכה"ג דקעביד מעשה ולא כשהקול נשמע מאליו. ולכן מסתבר דלגבי החשש של שמא יתקן אין חילוק בין אם מגנן בכלי שיר על ידי כוח ראשון או רק על ידי כוח שני, אבל מכל מקום נראה שאפשר שכל זה דוקא בכלי שיר ממש, מה שאין כן הכא דלאו קול שיר הוא ולא אסור כי אם משום עובדא דחול, אפשר דכמו דשרי בכלי שמיוחד רק לשבת ה"נ שרי בכה"ג דלא עביד ליה ממש בידים כי אם ע"י כח שני דחשיב רק גרמא, ואף שגם לענין זה עי"ש בבית יצחק ובארחות חיים החדש ס"י של"ה שכתבו לענין טלפון דמה שצריך לצלצל כדי לקרוא את האדם שהוא רוצה לדבר עמו אסור משום השמעת קול, חושבני דבזמננו נעשה הדבר על ידי כח ראשון ולא ע"י גרמא כיון שבדבריהם שם לא נחתו כלל להכי.

ב זה היה נראה לענ"ד אי לאו שמצינו לומר דבכה"ג שדרך המלאכה בכך שרגילין לעשותה על ידי גרמא הרי זה חשיב כמעשה בידים ולא כגרמא, וכמו"ש בב"ק ס' א' שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, וגם כתבנו במקום אחר שלדעתנו נראה דהאי כללא דגרמא שרי האמור לענין שבת לא שיך לגרמא דרציחה ונזיקין, כי בשבת אזלינן בעיקר בתר מחשבתו ומשום כך סובר הגר"א ז"ל בס"י שיי"ד סעיף א' דטעמא דמסיקין בכלים שלמים ולא אסור משום סותר הוא משום "דגרמא מותר", אף דלענין נזיקין ורציחה אין זה חשיב כלל גרמא. ולא פה המקום להאריך בזה, אבל חקירה זו גדולה וחשובה למאוד לענין כמה דברים הנוגעים למעשה, כגון חליבה בשבת יכדומה מהדברים שאפשר לעשותם תמיד על ידי חשמל בדרך של גרמא.